

## **A hortobágyi csárdában Történetek a betyárvilág korszakából XII.**

1876-ban még igazán pusztá volt a Hortobágy. A Kunság, Hajdúság, Heves, Borsod, Szabo  
lcs és  
a  
de  
br  
ece  
ni  
Hor  
tobágy  
r  
étjei,  
hátas  
legelői  
pásztor  
cser  
ényektől,  
ka  
r  
ámoktól  
voltak  
népesek.  
Nemcsak  
a  
Med  
gyes,  
Kettős,  
Tolvajos,  
Kishortobágy,  
Nagy  
hor  
tobágy-  
csárdákban,  
hanem  
a  
falusi  
úri há  
zaknál,  
pusztai  
ispánlakásokban  
is  
szívesen

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

fogadták  
az  
olyan  
gavalléros  
szegénylegényt,  
mint  
Sós  
Pista.  
Mer  
t  
onnét  
ész  
nélkül  
taka  
rodtak  
a  
kapcabetyár  
ok.  
Egy  
fia  
malac  
sem  
veszhetett  
el.  
Bezzeg,  
akire  
orrolt  
Sós  
Pista:  
hét  
pandúr  
sem  
őrizte  
meg  
a  
lovát,  
pe  
dig  
Sós  
Pista  
sohasem  
jár  
t  
nagy  
bandával.  
Legszívesebben

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

egyedül  
csapásolta  
a  
pusztát,  
azt  
tartotta  
a  
cimbor  
ákról,  
hogy:

— Nem valók azok tisztességes társaságba!

Sós Pista, ez a szép szál szegény legény nem vált ki az úri társaságból sem. Kedves viselkedésű,  
ér  
telmes  
pusztai  
lakos  
volt,  
aki  
től  
még  
kár  
omló  
szót  
sem  
hallott  
soha  
Dely  
Mátyás,  
ezidőtájt  
Debr  
ecen  
városnak  
hor  
tobágyi  
állatorvosa.  
Dely  
a  
pusztabíróval,  
meg

## A hortobágyi csárdában. Történetek a betyárvilág korszakából XII.

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

két  
lovascsőssel  
lakott  
odakint  
a  
vár  
os  
tanyáján  
s  
jó  
békeesség  
okáért  
ők  
bizony  
el  
fogadták  
éjszakai  
szállásra  
a  
híres  
szolga  
legényt  
és  
a  
városi  
állator  
vos  
akárhányszor  
egy  
szobában  
aludt  
a  
futóbetyárral;  
ilyenkor  
tapasztalta  
Dely  
Mátyás,  
hogy  
a  
puszták  
szi  
laj  
fia  
estve  
is,  
r

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

eggel  
is  
mindig  
buzgón  
imádkozott.

November hónap utolján már korán esteledik. 1876. őszén is tarlott vörös, dérlepte, bús volt  
a n

ovember  
i  
alkonyat.  
Magános  
lo  
vas  
ember  
duródik  
ki  
a  
pusztából.  
Dely  
ál  
latorvos  
a  
ház  
elől  
für  
készte  
az  
ér  
kezőt.  
Sós  
Pista  
volt  
s  
mikor  
pejlovár  
ól  
lepattant:

— Dícsértessék ! köszönt a betyár.

— Mindörökké! — felelte az állatorvos. |— No, mi járatban vagy?

— Régen nem láttam már a tekintetes urat...

— Isten hozott öcsém! — mondta Dely s miközben a kocsis elvezette a betyár lovát, befordultak a lakásba.

— Uram, de most én leszek a gazda, — folytatta szavát Sós Pista.

— Még furcsa volna az, hé, nálam?

Elmosolyodott a betyár.

— Már olyat ne képzeljen felőlem a tekintetes úr... A hortobágyi fogadóban értettem. Csendes zgatásra, még csende sebb beszélgetésre jó szívvel látom.

Dely Mátyás helyeslően bólintott:

— Eb, aki bánja öcsém! Gyerünk!

Az alkonyi szürkületben gyalogszerrel nekivágtak a pusztának. Juszti kisasszony, a hortobágyi fogadósnak a fekete szemű leánya örököse, vendégszerető sündörködött az asztalnál. Sós, piszta nyomban kiadta a parancsot:

— Kült-főtt vacsora is kell minekünk. Kettőnk részére csinálják, de úgy, hogy négy embernek is elegendő legyen... Mert nem lehet tudhatni, hogy ez az őszi ködös szellő nem fúj-e még erősebben, vagy valakit?

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

Jóféle visontai bor került az asztalra. Csendes poharazgatás között elejtett szavaival könnyít  
ett  
én  
a  
betyár  
.  
Az  
ősz  
esti  
köd  
kísérteties  
homályképét  
r  
ányomta  
az  
ivó  
ház  
ablakára.  
A  
magános  
lelkekből  
nagy  
ér  
zéseket  
és  
vágyódásokat  
vált  
ki  
ilyenkor  
a  
bús  
puszta!  
Meleg  
tűzhely  
és  
gyertyafény  
után  
sóvárog  
a  
lélek  
! ...  
Glaubner  
ur  
am,  
a  
hortobágyi



Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

fogadás,  
hozta  
is  
a  
gyertyát  
s  
mivel  
tisztában  
volt  
a  
betyár  
kilétével,  
a  
szó  
kottnál  
talán  
hangsúlyozottabban  
jelentette:

— Orvos úr, jön a város szekere.

Dely Sós Pistára nézett. A betyár nyugodtan ülve maradt.

— Sebaj. A debreceni urak engemet nem ösmernek. Pandúr uraimék meg nem járnak kocsi  
n. Az  
ér t

Mátyás  
bátyám  
végezze  
a  
ma  
gáét.  
A  
többi  
meg  
bízta  
rám.

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

Dely Máttyás töprenkedve ment az érkezők elé. A gyékényes, ekhós szekérről Debrecen vár  
os  
gazdasági  
szenátorá,  
tekintetes  
Csáky  
Ger  
gely úr  
szállott  
le  
két  
társával,  
te  
kintetes  
Török  
Pál  
er  
dőmester  
és  
tekintetes  
Bogdán  
Imr  
e mezőrendőralkapitány  
ur  
akkal  
együtt.  
Dely  
Máttyás  
egyenest  
a  
nagy  
ebédlő  
szobába  
vezette  
a  
város  
ur  
ait,  
akik  
megle  
pődve  
néztek  
a  
Sós  
Pista  
tekintélyes,

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

győ  
nyör  
ű  
szép  
alakjára,  
mikor  
az  
asztaltól  
föl  
állott  
és  
az  
érkezők  
elé  
lépett  
:

— Szerencsés jó estét az uraknak!

— Kigyelmednek is hasonlóképpen, barátom, — köszöntötte vissza Csáky Gergely.

— Ha nem vetik meg kérésemet a tekintetes urak. Sós Pista az asztalra mutatott, — én különben  
a  
mezőker  
esztesi  
bír  
ó  
va  
gyok.  
Nagyvárad  
felé  
igyekszem  
ökröt  
vásá  
rolni.

Tekintetes Csáky Gergely úrék nem voltak nagyralátó emberek. Szerették a nép értelmes fi

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

ait  
és  
hasonlóképp  
bemutakozva  
a  
jóképű  
bírónak,  
mindjárt  
kezet  
is  
fogtak  
vele.  
Sós  
Pista  
illendően  
szólt  
a  
fogadósnak:

— Glaubner uram, három poharat! ...

Majd urasan, félignél feljebb töltötte a poharakat. — Kedves uraimék, ha meg nem sérteném  
, — a bet  
yár  
koccintásr  
a  
kérte  
fel  
az  
ur  
akat.

— Isten áldja! Isten tartsa meg bíró uramat a jó szokásaiban. — Csáky Gergely nyájasan ko  
ccintott  
és  
a  
betyár  
asztala  
mellé  
telepedett

## A hortobágyi csárdában. Történetek a betyárvilág korszakából XII.

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

két  
úr  
i  
tár  
sával.  
Csáky  
Gergely  
te  
kintetes ú  
r  
már  
éppenséggel  
nem  
volt  
fiatal  
ember  
,  
de  
minden  
íránt  
érdeklődött,  
mindent  
tudni  
szeretett  
és  
mint  
barátságszerető  
ma  
gyar  
ember  
nek,  
Borsodban  
is  
számos  
isme  
r  
őse  
volt,  
azért  
nagyon  
kapóra  
jött  
neki  
a  
mezőker  
esztési

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

bír  
ó.  
Mindenek  
felől  
alaposan  
kitudakolta  
a  
bír  
ót.

— Hogy szolgál az egészsége a vicispán úrnak? Még mindig úgy szereti-e a mezőkövesdi j  
ó  
lovaka  
t a  
főszolgabíró?  
Dobozy ú  
r  
,  
a  
keszi  
földesúr  
,  
dicsekszik-e  
még  
az  
agarai  
val?  
A  
gyermekek  
iskolázásával  
hányadán  
van  
a  
község?

Bizony nehezen várta tekintetes Bogdán Imre mezőrendőrkapitány úr, míg végre szóhoz jut  
ott  
s nem  
hiába  
miről  
szokott  
álmo

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

dozni  
a  
tekintetes  
kapitány ú  
r  
meg  
az  
al  
hegyi  
szür  
etr  
ől,  
az ú  
j  
bor  
minőségér  
ől,  
a  
szépasszonyfőzte  
kisüsti  
szilva-  
és  
tör  
köly  
pálinka  
ár  
ár  
ól  
fir  
tatta  
a  
bír  
ót.

Csupán öreg Török Pál erdőmester úr hallgatott. Könyökre támaszkodva hallgatta a délceg  
par  
asztbír  
ó  
jóízű  
és  
ér  
telmes  
fele  
leteit.

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

Csak  
akkor  
ütötte  
fel  
a  
fejét,  
mikor  
Glaubner  
Juszt,  
az  
özvegy  
fogadós  
csinos,  
für  
ge  
leánya  
bependült  
a  
konyhából  
s  
kér  
dezte  
:

— Tekintetes uraim, tálalhatunk-e már? És miként parancsolják a felterítést?

Erre szólalt meg az öreg erdőmester:

— A terítés húgom második kérdés. Az a fő, lesz-e jó vacsora? Hát ahogy itt ülünk és pohar  
azunk,  
ötönkre  
ter  
ítsenek,  
hallotta?

Erzsók, a felszolgáló leány, szemrevaló fehércseléd volt, tehát Dely Mátyás hortobágyi állat  
or  
s ú



Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

r  
a  
terítkezésnél  
szívesen  
segített  
neki  
...  
Jó  
halászmódon  
készült  
hal  
leves  
volt  
az  
első  
tál  
étel  
az  
asztalon  
s  
bár  
váltig  
szabadkozott  
a  
ker  
esztési  
bír  
ó,  
tekin  
tetes  
Csáky  
Gergely ú  
r  
jobboldalára  
ültette.  
Az  
illatos  
visontai  
pir  
os  
bort  
is  
maga  
töltő  
gette  
a

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

bír  
ó  
poharába.  
Volt  
még  
túrós,  
teper  
tős  
laska,  
végezetül  
hízott  
sült  
r  
uca  
is.  
Hamar  
jókedvr  
e  
derült  
Bogdán  
Imre  
mezőrendőrka  
pitány ú  
r.  
Félr  
ébb  
tolta  
a  
széket.  
Felállott.  
Pohár  
bor  
r  
al  
a  
kezában  
dikciór  
a  
köszörülte  
torkát:

— Uram, uram! Mezőkeresztesi bíró uram, engedtessek meg már nekem is egy pár szó, his  
zen  
a

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

szenátor ú  
r  
ügyis  
annyir  
a  
lefoglalta  
a  
bír  
ó  
uramat,  
hogy  
mink  
eddig  
még  
csak  
nem  
is  
koccinthatunk.  
Pedig  
elvégr  
e,  
utóvégr  
e,  
hm

— Halljuk, halljuk!

— Én is szeretem az olyan takaros magyar embert, amilyen a bíró uram, akit hogy az Isten  
tar  
tós,  
jó  
egészséggel  
meg  
ne  
áldjon,  
ar  
r  
ól  
szó  
sincs!  
Sőt  
vezér

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

elje  
nagy  
szerencsével  
mostani  
útjában  
is  
ugyannyir  
a,  
hogy  
Debrecen  
felé  
jövet  
az  
én  
házamat  
se  
ker  
ülje  
el  
soha!  
A  
Kandia-utcán  
lakom.  
Egy  
két  
pohár  
ér  
mellékivel  
mindenkor  
szívesen  
szolgálók  
kedves  
bír  
ó  
ur  
amnak.  
Áldja  
Isten!

— Éljen, éljen! — oly lelkes éljenzés riadt fel a mezőrendőrkapitány úr köszöntőjére, hogy a  
lelkes  
koccintás  
közben  
a

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

me  
zőrendőrkapitány  
poharának  
vastag  
talpa  
le  
csorbította  
az  
erdőmester  
ú  
r  
poharának  
szé  
lét.  
Tizenegy  
óra  
tájban  
az  
öreg  
er  
dőmester  
szempillájára  
r  
átelepedett  
a  
jótékony  
álom.  
A  
figyelmes  
Csáky  
Ger  
gely  
ur  
am  
a  
szunnyado  
zó  
ör  
eg  
er  
dőmester  
re  
mutatott:

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

— Barátaim, térjünk pihenőre... Glaubner uram, fizetek!

A mezőkeresztesi bíró közbevágtott:

— Nem addig van az, tekintetes uram, hiszen az én asztalomat tisztelték meg az urak, most  
tehát  
én v

agyok  
a  
gazda.

— Jól tudja azt a bíró úr, — felelte vissza a szenátor, — hogy a hortobágyi puszta is, a hort  
obágyi  
csárda  
is  
Deb  
ecen  
vá  
r  
os  
tulajdona,  
mivel  
én  
meg  
a  
városnak  
vagyok  
gazdasági  
szenátora,  
tehát  
hivata  
lomnál  
is  
én  
vagyok  
a  
gazda  
itt!

Török Pál erdőmester felébredt a viszálykodásra:

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

— Felét-felét, Gergely öcsém. Ez az igazság, — szólt az öreg úr. Mivel a mezőrendőrkapitá  
ny s komája  
, az áll  
atorvos  
is  
az  
er  
dőmester  
r  
el  
szavaztak,  
a  
szenátor,  
meg  
a  
bír  
ó  
Glaubner  
ur  
ammal  
békésen  
elintézték  
a  
számadást.  
És  
a  
debr  
eceni  
ur  
ak  
barátság  
gal  
búcsúztak  
el  
a  
délceg  
mezőker  
esztési  
bí  
r  
ótól.  
Bogdán  
Imre  
r

## A hortobágyi csárdában. Történetek a betyárvilág korszakából XII.

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

endőr  
kapitány  
a  
búcsú  
záskor  
is  
lelkér  
e  
kötötte  
a  
bírónak:

— Oszd el ne felejtse kigyelmed, hogy a Kandia-utcában lakom.

\*\*\*

A betyár a pusztai nagy éjszakában szótlánul lépkedett az állatorvossal a városi tanya felé.  
Az  
or  
vos  
nem  
állotta  
meg  
szó  
nélkül:

— Ember vagy, öcsém, Pista! Édes szülőanyád is elhitte volna, hogy te vagy a keresztesi bíró.  
.

Őszi köd nyomta a bús pusztát, de a hortobágyi lábos kőhídon át vidoran csendült, pendült  
a  
betyár  
sarkantyúja...  
Másnap  
estér



Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

e  
az  
óhátí  
gazdaságból  
is  
mét  
a  
hor  
tobágyi  
csárdába  
térültek  
a  
tekin  
tetes  
szenátor  
ur  
ak.  
Az  
állator  
vos  
a  
horto  
bágyi  
csárdában  
vacsor  
ával  
várta  
őket.  
Az  
erdőmester  
vacsora közben  
mindjár  
t  
szóba  
hozta  
a  
mezőkeresztesi  
bíró.

— Micsoda bíró uram?

— Az a keresztesi bíró.

— Keresztesi bíró? Sohsem láttam én azt életemben.

— Gergely öcsém, — szólt a szenátornak — sokat hallgattam az éjszaka, de azt mondom, h  
ogy  
valami  
tisztesség  
tudó,  
ér  
tel  
mes  
ember  
ám  
az  
a  
bíró...

—Az a, —Csáky szenátor kérdőleg tekintett az állatorvosra, — mikor ment el a bíró uram?

Török Pál erdőmester bosszúsan förmedt fel:

— Nem láttad? Hát akivel tegnap este vacsoráltunk ? ... Az a derék, értelmes ember.

— Vagy úgy! Értem már. Sohasem volt az, de nem is lesz az soha keresztesi bíró.

— Hogy értsük ezt, Matyi? — még a komoly szenátor is felfortyant.

— Nem bíró volt az, hanem Sós Pista a híres betyár.

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

— Hm! — tekintetes Bogdán Imre mezőrendőrkapitány úrnak felakadt a szeme. Ne bolondo  
zz már k  
omám,  
hisz  
én  
legalább  
ötször  
is  
kezet  
fogtam  
vele.

Dely Mátyás a fogadóshoz fordult:

— Ferus bácsi, szóljon már maga is! Mondja meg csak az uraknak, hogy kivel vacsorázunk  
tegnap  
este?

— Az bizony a betyár Sós Pista volt, uraim; no de vacsorált az már máskor is ilyen urakkal.

Csáky Gergely szenátor mosolyogva fordult a hűledező rendőrkapitányhoz:

— No, Imre, ha tudtad volna, hogy kihez van szerencsénk, mit csináltál volna?

— Nem tudom, — felelt a kapitány — de mégis jobb, hogy csak most tudtuk meg.

Csáky Gergely szenátor sokáig hallgatott gondolataiba merülten, majd azután kétszer is mo  
ndta:

— Kár, nagy kár az olyan derék emberért, hogy ilyenné vált.

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

---

— Juhászbojtár volt ez a Sós Pista, — magyarázta az állatorvos — tolvaj, rabló gazdája mia  
tt  
ált  
ilyenné.  
Mikor  
tolvaj  
cimbo  
rájáért  
elítélték,  
megszökött  
s í  
gy  
lett  
be  
tyár.

A hortobágyi pusztá ködös éjszaka kísérteties homályképét az ivóház ablakára rányoma. A  
bús,  
fekete  
ősz  
széltől  
megcsör  
r  
entek  
az  
ablakok...

Forrás:

Északkelet. Független politikai napilap, Szatmárnémeti. 1911. május. III. évfolyam 99. szám  
1-4.

[https://library.hungaricana.hu/hu/view/Eszakkelet\\_1911\\_05/?query=bety%C3%A1r&pg=132&layout=s](https://library.hungaricana.hu/hu/view/Eszakkelet_1911_05/?query=bety%C3%A1r&pg=132&layout=s)